

Brüssel, 5. detsember 2025
(OR. en)

16230/25

ECOFIN 1660
UEM 614
EIB
ECB

MÄRKUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat
Saaja: Alaliste esindajate komitee / nõukogu

Teema: Täpsustused stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamise kohta (tegevusjuhend)

Delegatsioonidele edastatakse dokument, milles täpsustatakse stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamist (tegevusjuhend).

Täpsustused stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamise kohta

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. Ühtne tegevusnäitaja – netokulude näitaja määratlus.....	6
2. Keskpika perioodi kavade reformide ja investeeringute hindamine	10
3. Kontrollikonto toimimine	16
4. Keskpika perioodi kavade muutmine	20
5. Paranduslik osa – ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse toimimine ja tõhusate meetmete hindamine.....	23

SISSEJUHATUS

Käesolev arvamus asendab majandus- ja rahanduskomitee 15. mai 2017. aasta arvamuse, milles täpsustatakse stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamist ning stabiilsus- ja lähenemisprogrammide sisu ja vormi. Majandus- ja rahanduskomitee võttis uue arvamuse vastu 1. detsembril 2025.

Stabiilsuse ja kasvu pakt jõustus täielikult 1. jaanuaril 1999 ning see koosneb reeglitel põhinevast raamistikust, millesse kuuluvad nii ennetuslikud kui ka korrigeerivad elemendid. Algselt koosnes raamistik nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrusest (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, nõukogu määrusest (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta ning 17. juuni 1997. aasta resolutsioonist stabiilsuse ja kasvu pakti kohta.

Määruseid 1466/97 ja 1467/97 muudeti 27. juuni 2005. aasta määrustega (EÜ) nr 1055/2005 ja (EÜ) nr 1056/2005 ning hiljem veel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1175/2011 ning nõukogu 8. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1177/2011 ning neid täiendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1173/2011, millega loodi euroala liikmesriikide jaoks stabiilsuse ja kasvu pakti tõhusa rakendamise mehhanismid.

8. novembril 2011 võttis nõukogu vastu ka direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta, mis küll ei ole osa stabiilsuse ja kasvu paktist, kuid on oluline selle eesmärkide saavutamiseks.

Määrus (EÜ) nr 1466/97 tunnistati 29. aprillil 2024 kehtetuks määrusega (EL) 2024/1263¹, millega nähti ette raamistiku ulatuslik reformimine, et tagada majanduspoliitika tulemuslik koordineerimine ja eelarvejärelevalve. Uue majanduse juhtimise raamistiku kohaselt põhineb mitmepoolne järelevalve liikmesriikide koostatud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavadel.

Määrusega 2024/1263 kehtestatakse üksikasjalikud sätted kavade sisu, esitamise, hindamise, heakskiitmise ja järelevalve kohta, et edendada usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust ning kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ja vastupanuvõimet reformide ja investeeringute, sealhulgas liidu ühiseid prioriteete toetavate reformide ja investeeringute kaudu ning hoida ära valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi teke. 29. aprillil 2024 muudeti määrusega (EL) 2024/1264 määrust (EÜ) nr 1467/97, et viia ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamine kooskõlla uue majanduse juhtimise raamistikuga. Samal kuupäeval võttis nõukogu vastu ka direktiivi (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi (EL) 2011/85 liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta. Nagu on nõutud määrusega (EL) 2024/1263, avaldas komisjon teatise, milles esitatakse liikmesriikidele suunised keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade ning iga-aastaste eduaruannete teabeesitusnõuete kohta².

Õigusaktid juba sisaldavad üksikasjalikke sätteid ja täpsustusi, et tagada uue majanduse juhtimise raamistiku rakendamine. Seepärast ei korrata käesolevas arvamuses aspekte, mis on õigusaktides juba kirjas, vaid selgitatakse üksnes neid elemente, mille puhul peeti vajalikuks täiendavat täpsustamist. Käesolevat arvamust võidakse tulevikus uuesti ajakohastada, kui raamistiku rakendamise käigus võib osutuda vajalikuks uute elementide täpsustamine.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

² Suunised liikmesriikidele keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade ning iga-aastaste eduaruannete teabeesitusnõuete kohta (ELT C, 2024/3975, <http://data.europa.eu/eli/C/2024/3975/oj>).

Liikmesriigid, komisjon ja nõukogu on lubanud täita oma vastavad kohustused, kohaldades aluslepingut ning stabiilsuse ja kasvu pakti tulemuslikult ja õigel ajal. Peale selle, kuna stabiilsuse ja kasvu pakti lahutamatu osa on vastastikune toetamine ja surveamine, oodatakse nõukogult ja komisjonilt oma seisukohtade ja otsuste põhjendamist ja avalikustamist stabiilsuse ja kasvu pakti menetluse kõikides asjakohastes etappides, sealhulgas asjakohasel juhul Euroopa Parlamendiga majandusdialoogi pidamise kaudu. Nõukogult oodatakse reeglina komisjoni soovitude ja ettepanekute järgimist või oma seisukoha avalikku selgitamist. Liikmesriikidelt oodatakse, et nad võtaksid nõukogu suuniseid ja soovitusi arvesse, eelkõige oma eelarvete koostamisel, ning et nad kaasaksid liidu menetlusse asjakohasel juhul ka oma parlamendid, võttes arvesse oma parlamentaarseid ja eelarvemenetlusi.

1. ÜHTNE TEGEVUSNÄITAJA – NETOKULUDE NÄITAJA MÄÄRATLUS

Liidu majanduse juhtimise raamistikus kasutatakse iga liikmesriigi iga-aastase eelarvejärelevalve tegemiseks võla jätkusuutlikkusega seotud ühtset tegevusnäitajat. See näitaja põhineb riiklikult rahastatavatel esmastel netokuludel. Tegevusjuhendi käesolevas peatükis selgitatakse esmaste netokulude määratlust ja seda, kuidas netokulude kogusummat praktikas arvutatakse, ning milliseid andmeallikaid kasutatakse. Samuti käsitletakse selles liidu rahastatavate programmide kaasrahastamise kuludega seotud üldsätete rakendamist ja selgitatakse, miks on keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades tarvis määrata kindlaks võrdlusaasta.

Netokulude trajektoor ja netokulude kogusumma

Netokulude trajektoori all mõeldakse liikmesriigi netokulude mitmeaastast liikumisteed. Võrdlustrajektooride netokulude trajektoor ning keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade netokulude trajektoor esitatakse iga-aastaste ja kumulatiivsete nominaalsete netokulude kasvumääradena. Maksimaalsed mitmeaastased netokulude kasvumäärad, mis peaksid vastama määruse (EL) 2024/1263 nõuetele, võetakse vastu nõukogu soovitusega. Oluline on, et koosõlas ühtse tegevusnäitaja põhimõttega hinnatakse liikmesriike netokulude kasvumäärade alusel, mis on esitatud soovitusel, millega kiidetakse kava heaks majanduse juhtimise raamistiku ennetusliku osa raames, või ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohases soovitusel, mis on antud raamistiku parandusliku osa raames.

Netokulu on määruse 2024/1263 artiklis 2 määratletud kui valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud intressikulud, kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, töötushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

Netokulude kogusumma komponendid, mida kasutatakse järelhindamises, et hinnata majanduse juhtimise raamistiku rakendamise nõuete järgimist, pärinevad mitmest allikast. Kogukulude, intressikulude ja täielikult liidu vahenditest kaetavate kulude puhul kasutatakse Eurostati poolt kinnitatud eelarve täitmise andmeid. Eelarvepoliitiliste meetmete mõju, sealhulgas kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmete ning ühekordsete tulude ja kulude kindlakstegemiseks ja dokumenteerimiseks kasutab komisjon jätkuvalt praegu kehtivat raamistikku, tagades samal ajal liikmesriikidega läbipaistva dialoogi meetmete eeldatava mõju erinevuste üle.³ Töötuse kuludega seotud tsüklilised elemendid arvutab komisjon Eurostati andmete põhjal, kasutades eelnevalt kokku lepitud meetodit⁴ kooskõlas kehtivate reeglitega. Tsüklilise töötuse määr arvutatakse üldise töötuse määra ja tasakaalulise töötuse määra vahena, prognoosituna kooskõlas EUCAMiga. Seejärel arvutatakse töötuse kulude tsüklilised elemendid proportsionaalse osana töötushüvitiste kogukuludest (COFOGi funktsioon 10.5), mille on kinnitanud ja avaldanud Eurostat.

³ Nagu on kirjeldatud väljaandes „Report on Public Finances in EMU 2024“, peatükk „The Definition and Quantification of Fiscal Policy Measures“, lk 61–71.

⁴ Töötuse kulude tsüklilised elemendid (UE_t^c) arvutatakse endiselt järgmise valemiga:

$$UE_t^c = UE_t \frac{u_t - NAWRU_t}{u_t}$$

kus UE_t tähistab töötuse kogukulusid, u_t töötuse määra ja NAWRU on struktuurse töötuse määr, mille juures palgainflatsioon ei kiirene. Kui töötuse kogukulude andmed ei ole konkreetse aasta kohta kättesaadavad, hinnatakse neid järgmiselt:

$$UE_t = \left(\frac{UE_{t-1}}{N_{t-1}} \right) \cdot N_t$$

kus $\frac{UE_{t-1}}{N_{t-1}}$ on kõige värskem kättesaadav teave inimese kohta makstud töötushüvitise kohta ja N_t on töötute arv.

Liidu rahastatavate programmide kaasrahastamise kulud

Liidu rahastatavate programmide riiklik kaasrahastamine puudutab neid ELi фонде ja rahastuid, mille puhul asjaomane õigusakt sisaldab riikliku kaasrahastamise nõuet, mille tulemusel tekivad riiklikud valitsemissektori kulud, mis kirjendatakse rahvamajanduse arvepidamises.⁵

Eurostat on loonud riikliku kaasrahastamise osamaksete jaoks aruandlussüsteemi. Esimene aruandlusvoor toimus 2024. aasta oktoobri eelarveteatise raames ning iga kevadise ja sügise eelarveteatiste vooru käigus esitatakse uued ja ajakohastatud andmed.⁶

Erasektori pakutav riiklik kaasrahastamine ei ole netokulude näitajast väljajätmise seisukohast asjakohane. Riikliku kaasrahastamise tase, mis on asjakohane netokulude kogusummast mahaarvamiste tegemiseks, põhineb Eurostati avaldatavatel ja kinnitatavatel eelarve täitmise andmetel. Need piirduvad riikliku kaasrahastamise kohustustega, mis on kindlaks määratud liikmesriikide ja ELi institutsioonide vahelistes asjakohastes lepingutes.

⁵ Sellised fondid ja rahastud on Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfond, Õiglase Ülemineku Fond, Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond, muud ühissätete määruse fondid, nagu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond, Sisejulgeolekufond, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu, Euroopa ühendamise rahastu ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond. See nimekiri võib pärast uute mitmeaastaste finantsraamistike vastuvõtmist muutuda.

⁶ Enne selliste andmete kogumise ja esitamise raamistiku loomist võisid liikmesriigid tugineda prognoosidele (lähtudes asjakohaste õigusaktide miinimumnõuetest).

Võrdlusaasta kindlaksmääramine

Selleks et määrata kava kehtivusajaks kindlaks netokulude trajektoori, tuleks kasutada uusimatel kättesaadavatel eelarve täitmise andmetel põhinevaid kasvumäärasid. Enamikul juhtudel on selleks aasta, mis eelneb (T-1) keskpika perioodi kava esitamise aastale (T). Kui kava esitatakse siiski aasta alguses (näiteks aasta T jaanuari ja märtsi vahel), enne eelmise aasta (T-1) kohta eelarve täitmise andmete avaldamist Eurostati ja riiklike statistikaametite poolt, tuleb kumulatiivsed kasvumäärad määrata kindlaks aasta T-2 tasemete järgi ning võtta see aasta ka võrdlusaastaks. Kui kava hindamise etapis saavad kättesaadavaks värskemad eelarve täitmise andmed, tuleks neid kava heakskiitvas soovitusel arvesse võtta. Netokulude kasvu alates võrdlusaastast võetakse nõukogu soovitusel arvesse esmaste netokulude kumulatiivsete kasvumäärade kaudu alates kava esimesest aastast.

2. KESKPIKA PERIOODI KAVADE REFORMIDE JA INVESTEERINGUTE HINDAMINE

Kooskõlas määrusega (EL) 2024/1263 tuleks kõikide liikmesriikide riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades selgitada, kuidas liikmesriik tagab Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamiste probleemide lahendamiseks tehtavate reformide ja investeeringute elluviimise ning kuidas ta kavatseb tegeleda liidu ühiste prioriteetidega. Samuti sätestatakse määruses (EL) 2024/1263, et kõik liikmesriigid peaksid oma iga-aastastes eduaruannetes andma aru Euroopa poolaasta raames laiemate reformide ja investeeringute elluviimise kohta.

Selles peatükis tuletatakse meelde kavades esitatava reforme ja investeeringuid puudutava teabe ning nendega seotud aruandluse puhul kehtivaid üldpõhimõtteid, sealhulgas seoses komisjoni tehtava hindamisega.

Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad: nõuded reforme ja investeeringuid puudutavale teabele

Kõikide kavade puhul kehtivad nõuded

Riiklikus keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavas tuleks selgitada, kuidas liikmesriik tagab kestliku ja kaasava majanduskasvu ja vastupanuvõime toetamiseks vajalike reformide ja investeeringute elluviimise. Selles tuleks tutvustada reforme ja investeeringuid, millega on kavas lahendada Euroopa poolaasta raames, eelkõige riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamisi probleeme.

Kui see on keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava rakendamiseks asjakohane, peab kava sisaldama ka asjaomase liikmesriigi poolt juba ellu viidud reformide ja investeeringute mõju, pöörates erilist tähelepanu riigi rahanduse jätkusuutlikkusele avalduvale mõjule, tuginedes usaldusväärsetele ja andmepõhiste majanduslikele tõenditele. Samuti tuleks kavas kirjeldada, kuidas liikmesriik kavatseb tegeleda liidu ühiste prioriteetidega. Austades riikliku isevastutuse põhimõtet on liikmesriikidel vabadus otsustada oma kavade täpse ülesehituse ja üksikasjalikkuse üle. Reformide ja investeeringute kohta teabe esitamisel peaksid liikmesriigid tagama järjepidevuse, kasutades reformidest ja investeeringutest kokkuvõtete tegemiseks asjakohaseid tabeleid⁷.

Nõuded kavade puhul, mis näevad ette pikendamise

Kavades, mis näevad ette kohandamisperioodi pikendamise, tuleks selgitada peamisi reforme ja investeeringuid, mis on sellise pikendamise aluseks.

Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud peaksid tooma usaldusväärsete ja konservatiivsete eelduste põhjal kaasa asjaomase liikmesriigi majanduskasvu ja vastupanuvõime potentsiaali paranemise jätkusuutlikul viisil, toetama riigi rahanduse jätkusuutlikkust, aitama täita liidu ühiseid prioriteete, aitama järgida asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi ning säilitama kava kehtivusajal riiklikult rahastatavate avaliku sektori investeeringute⁸ üldise kavandatud taseme, mis vastab vähemalt kava esitamise aastale eelnenud nelja aasta keskmisele tasemele. Lisaks peaksid kõik pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud olema piisavalt üksikasjalikud, võimalikult kiiresti täidetud, ajaliselt piiritletud ja kontrollitavad, et komisjon saaks neid hinnata, kõik reformid tuleks viia ellu riikliku kava kehtivusaja jooksul ning kõikide investeeringute elluviimisel tuleks kohandamisperioodi lõpuks saavutada olulist edu.

Reformi- ja investeerimiskohustuste kirjeldus peaks olema selge ja sisaldama asjakohasel juhul näitajaid, mis võimaldavad hinnata reformide ja investeeringute elluviimist ja teha selle üle järelevalvet. Näitajate valik peaks võimaldama järelevalvet ja aruandlust, vältides samal ajal võimaluse korral ülemäärast halduskoormust.

⁷ Komisjoni 2024. aasta teatise tabelid 8 ja 9.

⁸ Määratletud kui valitsemissektoripoolne kapitali kogumahutus põhivarasse, millest on maha arvatud ELi institutsioonide toetustest rahastatav kapitali kogumahutus põhivarasse.

Kava peaks sisaldama teavet kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute eeldatava mõju kohta. Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute mõju majanduskasvu ja vastupanuvõime potentsiaalile ning riigi rahanduse jätkusuutlikkusele tuleks võimaluse korral esitada kvantifitseeritult, koos kasutatud eelduste ja meetodite selge kirjeldusega. Kvantifitseeritud andmed tuleks esitada reformide ja investeeringute nii otsese kui ka kaudse eelarvemõju kohta. Mõju hinnatakse võetud meetmete üldpaketi tasandil.

Liikmesriike kutsutakse üles töötama võimaluse korral välja usaldusväärsed meetodid reformide ja investeeringute mõju hindamiseks. Samuti kutsutakse liikmesriike üles vahetama asjaomastes nõukogu ettevalmistavates organites häid tavaid, et tagada kõikide liikmesriikide sarnaste meetmete mõju ühesugune tõlgendamine, säilitades samal ajal riikliku isevastutuse.

Komisjoni hindamine

Komisjon hindab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 16 kõikide kavade puhul, kas nendes on selgitatud, kuidas ajaomane liikmesriik tagab reformide ja investeeringute elluviimise.

Komisjoni hindamine põhineb määruses sätestatud kriteeriumidel ning selle käigus järgitakse läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid, austades samal ajal riikide isevastutust.

Kavade puhul, millega nähakse ette kohandamisperioodi pikendamine, hindab komisjon seda, kas kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformi- ja investeerimiskohustused vastavad koosvõetuna määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõikes 2 sätestatud kriteeriumidele. Selleks hindab komisjon liikmesriigi mõjuhinnangu usutavust, sealhulgas kasutatud eeldusi ja meetodeid, ning seda, kas neil on positiivne mõju majanduskasvule, vastupanuvõimele ja riigi rahanduse jätkusuutlikkusele.

Liikmesriikide kvantitatiivsete prognooside usutavust hinnatakse kas majandusosalases kirjanduses esitatud stiliseeritud tõendite alusel või komisjoni enda kvantitatiivsete prognooside alusel, kui need on kättesaadavad ja asjakohased. Komisjoni hinnangus liikmesriigi esitatud reformide ja investeeringute mõju usutavuse kohta, sealhulgas kavas esitatud reformide ja investeeringute mõju kohta eelarvele, tuleks järgida läbipaistvuse põhimõtet.

Artikli 14 lõikes 2 sätestatud kriteeriume kohandamistrajektoori pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute kohta hinnatakse kõikide reformi- ja investeerimiskohustuste põhjal, mis tähendab, et kriteeriumid ei pea olema täidetud iga individuaalse kohustuse puhul.

Iga-aastane eduaruanne: aruandlus reformide ja investeeringute elluviimise olukorra kohta

Iga-aastaste eduaruannete esitamist puudutavad nõuded on sätestatud määruse (EL) 2024/1263 artiklis 21 (ja neid on täpsustatud komisjoni teatises). Liikmesriikidel on vabadus otsustada oma iga-aastaste eduaruannete konkreetse ülesehituse ja üksikasjalikkuse üle, tingimusel et aruanne sisaldab määruses nõutud teavet kooskõlas teatises esitatud suunistega.

Iga-aastastes eduaruannetes ei tuleks vaadata läbi keskpika perioodi kavade keskseid poliitilisi kohustusi. Iga-aastased eduaruanded on põhimõtteliselt tagasivaatavad haldus- ja faktidokumendid, kuid liikmesriigid võivad kasutada neid ka uutest asjakohastest poliitilistest algatustest teatamiseks, eelkõige struktuurireformide ja investeeringute valdkonnas.

Aruandluses tuleks keskenduda meetmetele, mille puhul on pärast viimase iga-aastase eduaruande esitamist võetud uusi poliitikameetmeid, vältides juba varem teatatud arengute kordamist.

Hilinemiste, kohanduste või lõpule viimata jätmise korral tuleks aruandes selgitada ka peamisi põhjuseid ning seda, kuidas liikmesriik kavatseb reformide ja investeeringutega seotud eesmärgid saavutada.

Kõik liikmesriigid peaksid andma aru kava rakendamise ajal toimunud makromajanduslike ja väliste suundumuste kohta, kasutades uusimaid kättesaadavaid eelarveprognoose ja muid prognoose ning kaalutusõigusel põhinevaid tulumeetmeid ja ühekordseid meetmeid, mis on eelarve täitmist ja eelarveprognoose mõjutanud.

Iga-aastases eduaruandes tuleks anda aru riigipõhiste soovitude täitmiseks, liidu ühiste prioriteetidega tegelemiseks ning eelkõige keskpika perioodi kavades esitatud reformide ja investeeringute elluviimiseks võetud poliitkameetmete rakendamise üle. Liikmesriigid, kelle kohandamisperioodi on kuni seitsme aasta võrra pikendatud, peaksid iga-aastases eduaruandes andma eraldi aru pikendamise aluseks olevate reformi- ja investeerimiskohustuste rakendamise kohta, nagu need on loetletud nõukogu soovitusel.

Aruandlus riigipõhiste soovitude rakendamise kohta võiks põhineda CeSaRi platvormil esitatud teabel, et vähendada dubleerimist ja halduskoormust. Peale selle võiks iga-aastane eduaruanne sisaldada riigipõhiste soovitudele reageerimise põhielemente ja asjakohaseid üksikasju.

Kui see on konkreetse liikmesriigi jaoks asjakohane, tuleks iga-aastases eduaruandes anda aru ka makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames tasakaalustamatuste korrigeerimiseks tehtud edusammudest, eelkõige juhul, kui liikmesriigi suhtes kohaldatakse ülemäärast tasakaalustamatuse menetlust.

Reformide ja investeeringute elluviimise järelevalve

Komisjon jälgib riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ning eelkõige nõukogu kehtestatud netokulude trajektoori ja kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute elluviimist. Komisjon kasutab liikmesriikide iga-aastastes eduaruannetes esitatud teavet koos muu asjakohase teabega.

Vajaduse korral esitab nõukogu pärast seda, kui komisjon on keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavasid, iga-aastaseid eduaruandeid ja liikmesriikide sotsiaal-majanduslikku olukorda hinnanud, komisjoni soovitude alusel soovitud liikmesriikidele, et tagada kava nõuetekohane elluviimine.

Kui liikmesriigi kohandamisperioodi on pikendatud, kuid liikmesriik ei täida rahuldavalt pikendamise aluseks olevaid reformi- ja investeerimiskohustusi, võib nõukogu komisjoni soovitude alusel soovitada lühema kohandamisperioodiga muudetud netokulude trajektoori, välja arvatud juhul, kui esineb objektiivseid asjaolusid, mis takistavad rakendamist algseks tähtajaks.

3. KONTROLLIKONTO TOIMIMINE

Määruse (EL) 2024/1263 artiklis 22 sätestatakse stabiilsuse ja kasvu pakti raames kasutatava kontrollikonto toimimise peamised põhimõtted. Käesolevas tegevusjuhendi peatükis antakse üksikasjalik ülevaade kontrollikonto bilansi arvutamisest ja selle mõjust eelarvejärelevalvele.

Komisjon arvutab kontrollikonto aasta- ja kumulatiivse bilansi eelarve täitmise andmete põhjal ja avalikustab need.⁹ Kontrollikonto aastabilansi arvutamiseks võrdleb komisjon netokulude kogusumma tegelikke ja soovitatud aastaseid kasvumäärasid ning väljendab saadud iga-aastase vahe (omavääringus) protsendina SKPst.¹⁰ Kontrollikontole tekib deebet (või krediid), kui asjaomase aasta tegelik netokulude kasv ületab (või jääb allapoole) soovitatud netokulude kasvu. Kontrollikonto kumulatiivne bilanss konkreetsel aastal arvutatakse iga-aastaste bilansside summana (omavääringus), väljendatuna protsendina kõnealuse aasta SKPst.¹¹

Nagu on selgitatud netokulude näitajat käsitlevas peatükis, on soovitatud netokulude trajektoori võrdlusaasta viimane aasta, mille kohta on eelarve täitmise andmed kättesaadavad ajal, mil nõukogu netokulude trajektoori heaks kiidab. Kontrollikonto kumulatiivne bilanss sisaldab iga aasta kõrvalekallet alates soovitusel võrdlusaastast. Kui kumulatiivset künnist ületatakse ja selle põhjuseks on netokulude trajektoori sidumine võrdlusaastaga, hinnatakse seda osana analüüsist, mis tehakse asjakohaste tegurite kohta ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohases aruandes.

⁹ Aastal t arvutatud kontrollikonto bilansil võib näidata ainult aastaid kuni aastani $t-1$, kuna kontrollikonto bilanssi saab arvutada ainult eelarve täitmise andmete põhjal. Täielik ülevaade kõikidest aastatest, nagu on näidatud tabelis 1, saab seega kättesaadavaks alles aasta $t+5$ kevadel.

¹⁰ Aastabilanssi väljendatakse protsendina kõnealuse aasta tegelikust SKPst.

¹¹ Määruse (EL) 2024/1263 artikli 26 kohast riikide vabastusklauslit, mis aktiveeriti aastatel 2025–2028 kaitsekulutuste suurendamiseks, on kasutatud nii, et loodi täiendatud kontrollikonto, mis sisaldab üksnes kumulatiivset bilanssi, et kajastada sellised tõusvad kõrvalekalded soovitatud kulude trajektooriga, mis ei ole klausliga hõlmatud.

Kontrollikonto aasta- ja/või kumulatiivse künnise ületamise korral (vastavalt 0,3 % ja 0,6 % SKPst), nähtuna eelarve täitmise andmetest, koostatakse ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohane aruanne, kui valitsemissektori võla suhe SKPsse ületab kontrollväärtust 60 % SKPst ja kui eelarvepositsioon ei ole tasakaalulähedane või ülejäägis. Eelarvepositsiooni käsitatakse tasakaalulähedasena, kui valitsemissektori eelarvepuudujääk ei ületa 0,5 % SKPst. Kui selline aruanne koostatakse aastakünnise ületamise tõttu, käsitatakse kontrollikonto kumulatiivset bilanssi muude asjakohaste tegurite hulgas sümmeetriliselt asjakohase tegurina. Kui eelarve täitmise andmed näitavad, et kontrollikonto aasta- ja/või kumulatiivne künnis on ületatud, kuid valitsemissektori võla suhe SKPsse jääb alla 60 %, kajastatakse kõrvalekalle kontrollikontol, kuid sellel on üksnes informatiivne funktsioon (ja sellega ei kaasne aruande koostamist ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 alusel).

Eelarve täitmise andmete muudatused järgnevatel aastatel ei muuda tagantjärele varasematel aastatel tehtud järelevalveotsuseid. Samal ajal võivad muudatused mõjutada kumulatiivset bilanssi. Kui muudatused põhjustavad kontrollikonto kumulatiivse künnise ületamise järgnevatel aastatel, hindab komisjon muudatuste mõju ja laadi ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohases aruandes.

Pärast seda, kui nõukogu on esitanud soovitusel, millega kehtestatakse uus netokulude trajektoor, kontrollikonto kumulatiivne bilanss nullitakse. Algse kava kontrollikontot hinnatakse endiselt siiski ajal, kui eelarve täitmise andmed selle kava viimase asjakohase aasta kohta saavad kättesaadavaks. Teisisõnu ei kanta kontrollikonto kumulatiivset bilanssi iga kava lõpus üle järgmise soovitusel kontrollikontole. Vana keskpika perioodi kava viimase aastaga (st kõnealuse kava ja uue kava vahelisel üleminekuaastal) seotud kontrollikonto bilansid arvutatakse siis, kui eelarve täitmise andmed kõnealuse aasta kohta saavad kättesaadavaks. Selle eesmärk on vältida järelevalvelünki vana kava hindamisel kuni selle lõpuleviimiseni.

Aastabilansi ja kumulatiivse bilansi arvutamise sammud

Tabelis 1 on esitatud näide kontrollikonto aasta- ja kumulatiivse bilansi arvutamise kohta esimeste keskpika perioodi kavade puhul. Näites on kasutatud liikmesriiki, kelle puhul soovitud netokulude aastane kasvumäär on 2 % ning kelle iga-aastased tõusvad ja langevad kõrvalekalded on esitatud kuni aastani T+4. Aastabilansi arvutamine toimub mitme sammuna.

Esimese sammuna tuleb arvutada netokulude kogusumma iga-aastane tase enne kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist. Selles arvutuskäigus lähtutakse määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2 sätestatud netokulude kogusumma määratlusest, mille puhul arvatakse kogusummast (rida 1) maha read 2–6 (intressikulud, tsüklilise töötuse kulud, ELi rahastatavad kulutused, ELi programmide riiklik kaasrahastamine, ühekordsed meetmed jne). Tulemuseks on omavääringus väljendatud netokulude tase enne kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (rida 7).

Järgmise sammuna arvutatakse netokulude iga-aastane muutus pärast kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (rida 10). Netokulude iga-aastane muutus pärast kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (omavääringus, rida 10) arvutatakse netokulude muutusena enne kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (rida 8), millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete aastane suurendav mõju (rida 9).¹²

Need real 10 toodud iga-aastased tasememuutused teisendatakse seejärel tegelikeks netokulude kasvumääradeks (rida 11) ja neid võrreldakse nõukogu soovitusel soovitud netokulude kasvumääradega (rida 12).

Nende kahe kasvumäära vaheline erinevus (rida 11 miinus rida 12) korrutatakse eelmise aasta netokulude kogusumma tasemega enne kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete iga-aastase suurendava mõju arvessevõtmist (rida 7), mille tulemusel saadakse omavääringus väljendatud iga-aastane vahe (rida 13).

¹² Liikmesriigid esitavad kaalutlusõigustel põhinevad tulumeetmed iga-aastaste suurendava mõju väärtustena, võrreldes esimese sammuna arvutatud näitajatega, mis esitatakse aastaste tasemetena enne selliste meetmete arvessevõtmist. Seega, kuna kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed esitatakse aruandes tulude muutusena, tuleks need (neto)kulude muutusest maha arvata. Tabeli 1 näites kajastuvad kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed aastate T+1 ja T+2 suurenend tuluna (rida 9), mis annab seega liimesriikidele võimaluse nendel aastatel kulutusi suurendada.

Lõpuks esitatakse kontrollikonto aastabilanss protsendina SKPst (rida 16). Selle saamiseks jagatakse iga-aastane vahe (rida 13) nominaalse SKPga (rida 15).

Kontrollikonto omavääringus kajastatud kumulatiivne bilanss (rida 14) võrdub eelmise aasta kumulatiivse bilansiga (rea 14 veerg T-1), millele liidetakse jooksva aasta aastabilanss (rida 13). Kontrollikonto kumulatiivne bilanss väljendatuna protsendina SKPst (rida 17) on seega võrdne kumulatiivse bilansiga (rida 14), mis on jagatud jooksva aasta nominaalse SKPga (rida 15).

Tabel 1. Näide kontrollikonto arvutustest esimeste kavade kõigi aastate kohta

Arvutus		T-1 2023	T 2024	T+1 2025	T+2 2026	T+3 2027	T+4 2028
Tegelik netokulu							
1. Kulud kokku	<i>mld OV</i>	40,0	40,6	41,5	42,5	43,6	44,5
2. Intressikulud	<i>mld OV</i>	3,0	3,1	3,2	3,4	3,4	3,3
3. Tsüklilise töötuse kulud	<i>mld OV</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. ELi rahastatud kulud	<i>mld OV</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. ELi programmide riiklik kaasrahastamine	<i>mld OV</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Ühekordsete meetmete kulud (tasemed, v.a ELi rahastatavad)	<i>mld OV</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Netokulu enne kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (1–2–3–4–5–6)	<i>mld OV</i>	37,0	37,5	38,3	39,1	40,2	41,2
8. Netokulude muutus enne kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist ($\Delta 7$)	<i>mld OV</i>		0,5	0,8	0,8	1,1	1,0
9. Kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed (aastane suurendav mõju, v.a ühekordsed meetmed)	<i>mld OV</i>		0,0	0,1	0,2	0,0	0,0
10. Netokulude iga-aastane muutus pärast kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmete arvessevõtmist (8–9)	<i>mld OV</i>		0,5	0,7	0,6	1,1	1,0
Aastane ja kumulatiivne vahe							
11. Tegelik netokulude kasv ($10(t) / 7(t-1)$)	<i>muutus %na</i>		1,4	1,8	1,7	2,7	2,4
12. Soovitatud netokulude kasv*	<i>muutus %na</i>		2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
13. Aastane vahe ($(11-12) \times 7(t-1)$)	<i>mld OV</i>		-0,2	-0,1	-0,1	0,3	0,2
14. Kumulatiivne vahe (kumulatiivne alates reast 13)	<i>mld OV</i>		-0,2	-0,3	-0,4	-0,1	0,0
15. Nominaalne SKP	<i>mld OV</i>	100	103	106	109	113	116

* Aasta T kasvumäär ei ole soovitus, vaid selle eesmärk on määrata kindlaks võrdlusalus, kuna viimane eelarve täitmise andmetega aasta netokulude trajektoori kehtestamisel on aasta T-1.

Kontrollikonto		T-1 2023	T 2024	T+1 2025	T+2 2026	T+3 2027	T+4 2028
16. Aastabilanss (13/15)	<i>% SKPst</i>			-0,05	-0,12	0,25	0,14
17. Kumulatiivne bilanss (14/15)**	<i>% SKPst</i>			-0,28	-0,39	-0,13	0,02

** Kumulatiivne bilanss (17) on aastabilansside summa omavääringus (kumulatiivne vahe, 14) jagatuna viimase aasta nominaalse SKPga (15). Kumulatiivne bilanss sisaldab 2024. aasta osas kõiki kõrvalekaldeid.

4. KESKPİKA PERİOODI KAVADE MUUTMINE

Käesolevas peatükis kirjeldatakse keskpika perioodi kavade muutmise üldpõhimõtteid.

Muutmise asjaolud

Määrusega (EL) 2024/1263 nähakse ette neli olukorda, kui kava on võimalik muuta.

1. Nõukogu leiab, et liikmesriigi esitatud kavale ei saa määrusega (EL) 2024/1263 kehtestatud kriteeriumide (artikkel 18) alusel anda positiivset hinnangut. Sellisel juhul soovib nõukogu komisjoni soovitusel, et asjaomane liikmesriik esitaks muudetud riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava.
2. Liikmesriigi suhtes kohaldatakse ülemäärase tasakaalustamatuse menetlust (artikli 31 lõige 2) vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 7 lõikele 2. Sellisel juhul esitab liikmesriik muudetud riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava kooskõlas määruse artikliga 15.
3. Algse kava elluviimist takistavad objektiivsed asjaolud (artikli 15 lõige 1). Muudetud kava esitamisel peaks asjaomane liikmesriik teavitama nõukogu ja komisjoni objektiivsete asjaolude olemasolust. Komisjon peaks selliseid objektiivseid asjaolusid hindama ja neid muudetud kava käsitlevas soovituses põhjendama.
4. Muudetud kava võib esitada äsja ametisse nimetatud valitsus (artikli 15 lõige 2). Äsja ametisse nimetatud valitsuse all mõistetakse uue valitsuse moodustamist kas pärast valimisi või pärast riigi põhiseaduslikke menetlusi.

Tuleks vältida muudetud kavade mitmekordset esitamist, kuna see võib seada ohtu määruses sätestatud keskpika perioodi kavandamisel põhineva lähenemisviisi. Allpool on esitatud veel mõned täiendavad üksikasjad kavade muutmise kohta.

Kavade muutmise menetlused

Eespool esimesel juhul kirjeldatud kavade muutmise korral järgitakse määruse (EL) 2024/1263 artikleid 18 ja 19. Muudel juhtudel peavad liikmesriigid läbima kõik määruse etapid, mille tulemuseks on kavade heakskiitmine nõukogu poolt, välja arvatud väiksemate muudatuste korral (vt allpool).

Liikmesriik võib enne muudetud kava käsitlevate eelsuuniste saamist taotleda tehnilist teabevahetust komisjoniga. Pärast eelsuuniste saamist toimub komisjoni ja liikmesriigi vahel enne muudetud kava esitamist tehniline dialoog, nagu artikli 12 kohaselt tavaks.

Muudetud kava peab vastama samadele nõuetele, mis on sätestatud määruses (EL) 2024/1263, sealhulgas nõuetele, mis käsitlevad kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevaid reformi- ja investeerimiskohustusi, kui liikmesriik taotleb pikendamist oma muudetud kava raames (pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud võivad algetest erineda). Liikmesriigid võivad taotleda muudetud kavas kohandamisperioodi pikendamist olenemata sellest, kas algne kava sellist pikendamist sisaldas või mitte. Muudetud kava hindab komisjon ja selle kiidab heaks nõukogu kooskõlas samade kriteeriumide ja menetlusetappidega, mis kehtisid algse kava puhul.

Kui liikmesriik on taotlenud algse kava muutmist objektiivsete asjaolude tõttu, mis takistavad algse kava elluviimist, või kui kohaldatakse ülemäärase tasakaalustamatuse menetlust, võetakse juba pikendatud kohandamisperioodi võimaliku edasise kohaldamise hindamisel arvesse edusamme, mida on tehtud algse kava pikendamise aluseks olnud reformi- ja investeerimiskohustuste elluviimisel. Selle hindamise käigus tuleks kaaluda kava muutmise põhjendusena nimetatud objektiivsete asjaolude mõju teatavate reformide ja investeeringute elluviimisele.

Kui reformi- ja investeerimiskohustustesse tehakse väiksemaid muudatusi, mille puhul ei ole vaja uusi eelsuuniseid, täielikult muudetud komisjoni hinnangut ega täielikult muudetud nõukogu soovitusi, võib menetlusetappe sujundada.

Uue netokulude trajektoori heakskiitmine nõukogu poolt tooks kaasa ennetusliku osa kontrollikonto nullimise, samal ajal kui algse kava kontrollikonto jäaks kehtima nende aastate järelhindamiseks, mis ei ole uue soovitusel kohase netokulude aastase kasvumääraga hõlmatud.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse ja kava muutmise omavahelised seosed

Kava ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse vastastikuste seoste puhul saab eristada mõningaid juhtumeid ja üldpõhimõtteid.

- Kui liikmesriigi suhtes algatatakse kava elluviimise ajal ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus, asendab ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohases soovitusel esitatud korrigeeriv trajektoori selle trajektoori, mille nõukogu kehtestas oma soovitusel, millega ta eelarve- ja struktuurikava heaks kiitis. Pikendatud kohandamisperioodiga kavade puhul jäävad pikendamise aluseks olevad reformi- ja investeerimiskohustused ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluses kehtima.
- Kui liikmesriik, kelle suhtes juba kohaldatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust, esitab ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega hõlmatud aastate kohta muudetud kava, peaks muudetud kavas esitatud netokulude trajektoori olema kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohases soovitusel esitatud korrigeeriva trajektooriga vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktile d.
- Kui ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohane trajektoori on algsest trajektooriga erinev ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus kava kehtivusaja jooksul lõpetatakse, ei pruugi algse kavas kehtestatud trajektoori juurde naasmine pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust olla teostatav. See võib teha võimalikuks kava muutmise kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 15 lõikega 1. Muudel juhtudel jätkab liikmesriik netokulude trajektoori järgimist kava järelejäänud aastatel, näiteks kui kavas endas prognoositi kava kehtivusaja jooksul eelarvepuudujäägi korrigeerimist allapoole kontrollväärtust ja kavas esitatud netokulude trajektoori langeb kokku korrigeeriva trajektooriga kuni ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimiseni. Eelarve- ja struktuurikava võib muuta ka ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse varase lõpetamise korral samadel tingimustel.

5. PARANDUSLIK OSA – ÜLEMÄÄRASE EELARVEPUUDUJÄÄGI MENETLUSE TOIMIMINE JA TÕHUSATE MEETMETE HINDAMINE

Sätted, millega reguleeritakse valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi vältimist ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamist, on esitatud ELi toimimise lepingu artiklis 126 ning määruses (EÜ) nr 1467/97, mida on muudetud nõukogu määrustega nr 1056/2005, nr 1177/2011 ja 2024/1264.

Allpool kirjeldatakse üksikasjalikumalt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse praktilist toimimist muudetud majanduse juhtimise raamistiku alusel ja tõhusate meetmete hindamist.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamine

Määruses (EL) 1467/97 tehakse vahet ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamisel eelarvepuudujäägi kriteeriumi alusel ja võlakriteeriumi alusel. See, kas ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus on puudujäägipõhine või võlapõhine, sõltub menetluse algatamise põhjusest ega muutu pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamist. Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse võib algatada ka mõlema kriteeriumi alusel.

Määruses (EL) 2024/97 sätestatud eelarvepuudujäägi kriteeriumil põhinev ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus on jäänud pärast majanduse juhtimise raamistiku 2024. aasta reformi põhimõtteliselt samaks.

Kui liikmesriik ei vasta ühele või kummalegi kriteeriumile, koostab komisjon artikli 126 lõike 3 kohase aruande. Määruse 1467/97 artikli 2 lõikes 3 sätestatakse, et komisjon pöörab asjakohast ja otsesest tähelepanu kõikidele muudele teguritele, mis on asjaomase liikmesriigi arvates olulised, et põhjalikult hinnata puudujäägi- ja võlakriteeriumide järgimist, ning millest liikmesriik on nõukogule ja komisjonile teada andnud. Kuigi neid ei ole määruses (EL) 1467/97 nimetatud, võivad need kooskõlas liidu ühiste prioriteetide saavutamise ja muu hulgas hõlmata kaitsekulutuste märkimisväärset suurendamist. Keskpikas perspektiivis tuleks riigi rahanduse jätkusuutlikkuse säilitamiseks kaitsekulutuste suurendamist rahastada siiski prioriteetide muutmise ja liikmesriikide eelarvetes.

Soovitus ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimiseks

Üldised reeglid

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamise korral määratakse ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohases nõukogu soovitusel liikmesriigi jaoks kindlaks korrigeeriv netokulude trajektoor, millega tagatakse, et valitsemissektori eelarvepuudujääk püsib allpool kontrollväärtust või viiakse alla kontrollväärtuse ja hoitakse sellest allpool soovitusel kehtestatud tähtaja jooksul. Korrigeeriv trajektoor peaks samuti tagama, et võlg püsib keskpika perioodi jooksul usutavas langustrendis või mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst. Nii korrigeeriva trajektoori kui ka tähtaja kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta asjakohaseid tegureid.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel esitatud korrigeeriv trajektoor põhineb üksnes netokulude kasvul ja soovitusel ei seata valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi vahe-eesmärke. Korrigeeriv trajektoor asendab trajektoori, mille nõukogu on soovitanud ennetusliku osa raames ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse ajal.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamise korral põhineb korrigeeriv trajektoor vajaduse korral ajakohastatud prognoosidel, mille komisjon on koostanud võla jätkusuutlikkuse analüüsi metoodikat kasutades. Asjaomane liikmesriik võib teavitada komisjoni riigipõhistest probleemidest, mida ta peab korrigeeriva trajektoori kehtestamise jaoks asjakohaseks.

Eelarvepuudujäägil põhinev ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus

Vastavalt määruse (EL) 1467/97 artikli 3 lõike 4 kolmandale lõigule peab eelarvepuudujäägil põhineva ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohane korrigeeriv trajektoor olema kooskõlas minimaalse aastase struktuurse kohandamisega, mille võrdlusalus on vähemalt 0,5 % SKPst (koos struktuursel esmasel eelarvepositsioonil põhineva üleminekukorraga aastateks 2025–2027). Selleks et tagada vastavus aluslepingu kontrollväärtustega ja sidus riskipõhine raamistik, peab korrigeeriva trajektoori kohandamise tempo olema eelnevalt samuti kooskõlas keskpikas perspektiivis valitsemissektori võla usutavasse langustrendi või mõistlikule tasemele (allapoole 60 % SKPst) viimisega või sellisel tasemel hoidmisega. Eelarvepuudujäägil põhineva ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse puhul on ülemäärase puudujäägi korrigeerimise tähtajaks aasta, milleks korrigeeriva trajektoori prognooside kohaselt tuleks eelarvepuudujääk viia allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst ja seejärel seda sellest tasemest allpool hoida.

Võlapõhine ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus

Määruse (EL) 1467/97 artikli 3 lõike 4 viimases lõigus sätestatakse, et võlapõhise ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse puhul peab korrigeeriv netokulude trajektoor olema vähemalt sama range kui ennetusliku osa raames kehtestatud netokulude trajektoor, millest liikmesriik on kõrvale kaldunud, ning korrigeerima kontrollikonto kumulatiivsed kõrvalekalded reeglina nõukogu seatud tähtajaks.

Võlapõhises ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluses soovitatakse korrigeeriva trajektooriga uut kulude trajektoori, mis viib võla keskpika perioodi jooksul usutavasse langustrendi ja hoiab seda sellel tasemel kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 16 lõike 2 asjakohaste nõuetega ning viib eelarvepuudujäägi püsivalt allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst ja hoiab seda allpool seda taset.

Võlapõhise ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames ettenähtud ajavahemik kumulatiivsete kõrvalekallete korrigeerimiseks on algne kohandamisperiood, mida kasutati võrdlusalusena ennetusliku osa raames. Komisjon võib siiski esitada nõukogule soovitus – ja mille nõukogu võib seejärel vastu võtta –, mis sisaldab algsest kohandamisperioodist pikemat tähtaega juhtudeks, kui kumulatiivsed kõrvalekaldeid ei pruugi olla võimalik algse perioodi jooksul korrigeerida. Sellisel juhul võib asjaomane liikmesriik teavitada komisjoni kõikidest elementidest või riigipõhistest probleemidest, mida ta peab korrigeeriva trajektoori kestuse kehtestamise jaoks asjakohaseks. Korrigeeriv trajektoor põhineb vajaduse korral komisjoni ajakohastatud prognoosidel, mis on koostatud võla jätkusuutlikkuse analüüsi meetodit kasutades.

Selleks et tagada asjakohane korrigeerimine ja jõupingutused, mis on „vähemalt sama ranged“ kui algne trajektoor, millest liikmesriik kõrvale kaldus, võib korrigeeriva trajektoori kohandamise tuua võimalikult varaseks.

Korrigeeriva trajektoori järgimise järelevalve

Kooskõlas määruse (EL) 1467/97 artikli 3 lõikega 5 esitab liikmesriik nõukogule ja komisjonile aruande meetmete kohta, mis ta on võtnud reageerimaks ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohasele nõukogu soovitusel, samas soovitusel sätestatud tähtaja jooksul. Esimeses aruandes, mis esitatakse pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitust, keskendutakse peamiselt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega hõlmatud esimes(t)ele aasta(te)le (tavaliselt jooksvale aastale ja võimaluse korral ka sellele järgnevale aastale, kui aruanne esitatakse sügisel). Kui aruandlus toimub kevadel, võib selle lisada iga-aastasessse eduaruandesse, mis tuleb kooskõlas ennetusliku osaga esitada aprilli lõpuks, samas kui sügisene aruanne võib olla osa euroala liikmesriikide algsest eelarvekavast. Jooksva aasta prognoosil põhinevat komisjoni hinnangut tõhusate meetmete kohta käsitatakse esialgsena ja olukorda tuleks eelarve täitmise andmete põhjal uuesti hinnata. Menetluse kiirendamist, ilma et oleksid olemas eelarve täitmise andmed, tuleks kaaluda üksnes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovituse eriti tõsise mittejärgimise korral. Kui eelarve täitmise andmeid muudetakse, võtab komisjon tõhusate meetmete hindamisel arvesse muudatuste mõju ja laadi.

Eelarvenäitajate osas põhineb tõhusate meetmete hindamine üksnes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel esitatud korrigeeriva trajektoori järgimisel. Kui liikmesriik järgib korrigeerivat trajektoori, käsitatakse seda tõhusate meetmete võtmisena, olenemata valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi, struktuurse eelarvepositsiooni või valitsemissektori võla suundumustest. Kui komisjon leiab, et võetud meetmed on piisavad, et tagada piisavad edusammud ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimiseks tähtaja jooksul, teavitab ta nõukogu oma hinnangust ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus peatatakse (määruse (EL) 1467/97 artikkel 9).

Korrigeerivast trajektoorist kõrvalekaldumise jälgimiseks luuakse kogu ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kehtivusajaks korrigeeriv kontrollikonto, mis algab nullist ja mida saab kasutada nii iga-aastaste kui ka kumulatiivsete kõrvalekallete seireks. Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse käigus eelarve- ja struktuurikava muutmise või uue kava esitamise korral peaks muudetud või uues kavas esitatud trajektoor tagama kooskõla ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames soovitatud trajektooriga. Järelevalve seisukohast on asjakohane kontrollikonto jätkuvalt korrigeeriv konto.

Kui netokulude kasv kaldub korrigeerivast trajektooriga kõrvale, viib komisjon läbi üldhindamise. Komisjoni üldhinnangus ei kasutata mehaanilist lähenemisviisi. Üldhinnangus võetakse arvesse kõrvalekalde suurust ning asjakohaseid leevendavaid ja raskendavaid tegureid, nagu märkimisväärne inflatsiooni areng ja erandlikud asjaolud, kui see on asjakohane.

Kõrvalekalle, mis ületab mõnda korrigeeriva kontrollikonto künnist, mis on samad kui need, mida kasutatakse ennetusliku osa kontrollikonto puhul, annab kõigiti alust arvata, et tõhusaid meetmeid ei ole võetud. See ei too siiski automaatselt kaasa ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kiirendamist, kuna arvesse võib võtta ka asjakohaseid leevendavaid tegureid. Üldhinnangus võetakse sümmeetriliselt arvesse ka asjakohaseid raskendavaid tegureid, mis võivad viia ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kiirendamiseni, seda ka juhul, kui kõrvalekalle jääb allapoole asjaomaseid kontrollikonto künniseid. Topeltarvestuse vältimiseks võetakse tõhusate meetmete hindamisel arvesse ainult asjakohaseid tegureid, mida korrigeeriva trajektoori kehtestamisel ei kaalutud või mille mõju on muutunud (nt võrreldes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel olevate teguritega), sealhulgas tegureid, millest liikmesriik on andnud teada ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande jaoks.

Määrusega (EL) 1467/97 nähakse ette, et erandlikud asjaolud, mis on teatavatel tingimustel hõlmatud riikide vabastusklausliga, võimaldavad ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusi muuta.¹³ Riikide või üldise vabastusklausli kasutamise korral, võetakse tõhusate meetmete hindamisel arvesse erandlike asjaolude mõju netokulude kasvule (võrreldes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel oleva lähtestsenaariumiga).

Kui eelarvepuudujäägil põhineva ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse puhul jääb valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk korrigeerimise tähtajaks suuremaks kui 3 % SKPst, olenemata sellest, et liikmesriik on võtnud tõhusaid meetmeid, esitab komisjon nõukogule soovitusi ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohase muudetud soovitusel kohta. Selle muudetud soovituselga pikendatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimise tähtaega reeglina ühe aasta võrra. Muudetud soovitusel põhineb vajaduse korral ka komisjoni ajakohastatud võlaprognoosidel, mis on saadud võla jätkusuutlikkuse analüüsi meetodikat kasutades, ning selles võetakse võrdlusalusena arvesse minimaalset iga-aastast struktuurset kohandamist 0,5 % SKPst, kui eelarvepuudujääk jääb endiselt suuremaks kui 3 % SKPst.

¹³ Määrusega 1467/97 nähakse ette ka ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel muutmise võimalus, kui kohaldatakse määruse (EL) 2024/1263 artiklis 25 osutatud tingimusi, mis on seotud üldise vabastusklausliga.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse lõpetamine

Eelarvepuudujäägil põhinev ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus

Eelarvepuudujäägil põhinev ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus lõpetatakse, kui liikmesriik viib oma valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi püsivalt alla kontrollväärtust 3 % SKPst (määruse (EL) 1467/97 artikli 8 lõige 3). „Püsivalt“ all mõistetakse siin seda, et komisjoni prognoositud valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk jääb jooksva ja järgneva aastal alla kontrollväärtuse. Seega võib menetluse lõpetamine enne ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel sätestatud tähtaega („varane lõpetamine“) olla põhjendatud kohe, kui eelarvepuudujääk viiakse püsivalt allapoole 3 % SKPst, olenemata kõrvalekalletest korrigeerivast trajektoorist.

Võlapõhine ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus

Võlapõhine ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus lõpetatakse, kui liikmesriik on järginud oma korrigeerivat trajektoori, tingimusel et valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk jääb püsivalt alla künnise 3 % SKPst. Seega võib võlapõhise ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse tähtaja möödudes lõpetada ilma menetlust kiirendamata. Pika tähtajaga võlapõhise ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluste puhul võivad ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel põhjendused sisaldada selgitusi menetluse varase lõpetamise tingimuste kohta. Varast lõpetamist võib kaaluda juhul, kui eelarve täitmise andmete põhjal on tuvastatud järgimine kahel eelmisel aastal ja komisjoni värskeima prognoosi põhjal jooksva aastal, eelkõige juhtudel, kui korrigeeriva trajektoori kohandamine on toimunud võimalikult kiiresti, et tagada korrigeerimise sobiv element. Peale selle on varane lõpetamine põhjendatud juhul, kui liikmesriik viib võla allapoole kontrollväärtust 60 % SKPst, tingimusel et ka valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk jääb püsivalt allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst.

Kui ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus algatatakse nii puudujäägi- kui ka võlakriteeriumi alusel, järgitakse võlapõhise ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse lõpetamise korda.

Üleminek ennetuslikule osale

Kui ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus lõpetatakse ja liikmesriik läheb tagasi ennetusliku osa juurde, muutub järelevalve seisukohast oluliseks kõige uuema kava kontrollikonto. Sellele kontrollikontole lisatakse tõusvad ja langevad kõrvalekalded kõige uuema kava kulude trajektooriga (sealhulgas ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovitusel hõlmatud kattuvate aastate puhul). Kui menetluse lõpetamise järel koostatakse uus või muudetud kava, siis selle uue või muudetud kava kontrollikonto nullitakse. Igasugune kõrvalekalle korrigeerivast trajektooriga mõjutab netokulude trajektoori lähtepunkti.
